

УДК 336.244(045)

Ремига Ю. С.

(асистент кафедри логістики, Національний авіаційний університет)

Вознюк О. В.

(студент, Національний авіаційний університет)

МИТНІ БАР'ЄРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглянуто основні напрями впливу митних обмежень на діяльність логістичних підприємств. Здійснено аналіз процесу управління ланцюгом постачання підприємств при перетині митної території України. Розглянуто основні напрями міжнародного розвитку логістичних підприємств, а також деталізовано фінансові обмеження, які можуть виникнути в діяльності логістичних підприємств. Проаналізовано ефективність проведення митних процедур і наведено їх порівняльну характеристику. Виявлено проблеми, з якими стикаються компанії при відмові від регіоналізації своєї діяльності при виході на міжнародний ринок. Зроблено висновок щодо комплексного підходу і глибокого реформування чинної процедури проведення митних процедур.

Ключові слова: митні обмеження, квота, логістичні підприємства, митний контроль, тариф.

The main influence areas of customs restrictions on the logistics enterprises have been considered in this article. The companies' supply chain management process in crossing the customs territory of Ukraine has been analyzed. The main directions of international logistics enterprises development have been considered and detailed financial constraints that may arise in the activities of logistics enterprises. The efficiency of customs procedures have been analyzed and presented their comparative characteristics. The problems faced by the rejection of the regionalization of its activities before entering international market. The conclusion is made concerning integrated and fundamental reform of the current procedure of customs procedures.

Keywords: customs restrictions, quota, logistics companies, customs control, tariff.

Постановка проблеми. Сьогодні всі розуміють, що для того щоб здійснити Україні потужний економічний ривок в групу економічно-розвинених країн, треба «побудувати» таку державну стратегію, яка б опиралася, в першу чергу, на реалізацію завдання щодо вивчення досвіду зарубіжних країн у найкоротший час, щоб визначити шляхи розвитку економічного потенціалу підприємств з урахуванням реальних фінансових умов. Зазначимо, що прискорення вирішення завдань щодо розвитку митної інфраструктури має виключно важливе значення не тільки для логістичних підприємств, а й для держави в цілому, ефективного функціонування

© Ремига Ю. С., Вознюк О. В., 2014

її виробничої і соціальної сфер, зовнішньоекономічних зв'язків, реалізації геополітичного потенціалу України як транзитної держави [6]. Все це повинно визначати необхідність здійснення комплексу організаційно-правових, економічних і техніко-технологічних заходів, розрахованих як на близьку, так і на довгострокову перспективу, які б забезпечували розвиток фіскальної політики у самому тісному поєднанні з процесами, що відбуваються у світовій економіці, а також сприяли розвитку продуктивних сил країни, соціальної мобільності населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в теорію і практику функціонування митної справи на території України проводили П.В.Пашко, Т.М.Рева, Т.Д.Ліпіхіна, О.В.Лук'яненко. В наукових працях зазначених науковців [3; 4; 8; 10] визначено основні стратегії розвитку митно-тарифного регулювання експортно-імпорتنих операцій, надано оцінку податковому регулюванню міжнародної торгівлі.

Мета і завдання статті. Метою статті є з'ясування впливу митних обмежень на підприємницьку діяльність логістичних підприємств, особливо у сфері митно-тарифного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останні роки характеризуються тим, що інфраструктура бізнесу постійно змінюється, зростає значущість основних складових економічного розвитку суспільства, що, в свою чергу, забезпечує конкурентоспроможність і ефективність світового бізнесу в цілому. Економічні трансформації, створення ринкових засад функціонування істотно поширюють можливості розвитку фіскальної політики державного регулювання логістичних підприємств.

Різкі зміни в глобальному середовищі, які відображаються на українському ринку, стимулюють використання в управлінні підприємствами нових методів планування, аналізування, створення незвичних систем взаємодії з постачальниками, споживачами, конкурентами. Українське сьогодні характеризується тим, що більшість компаній на ринку можуть запропонувати споживачеві повний спектр необхідних послуг, особливо включаючи логістичні.

Раніше компанії мали можливість обмежити свою діяльність лише одним внутрішнім ринком або одним регіоном. Така регіоналізація діяльності компанії могла приносити значні конкурентні переваги. Для деяких підприємств така стратегія діяльності існує і сьогодні. Однак компанії, котрі бажають зростати, процвітати, не вважають вузьку регіональну спеціалізацію конкурентною перевагою. Час вимагає змінювати свої напрямки діяльності, змінювати стратегії розвитку – виходити на міжнародний ринок. Іншими словами виникають такі поняття як «інтеграція управління ланцюгами постачання».

Управління ланцюгом постачання (Supply Chain Management (SCM)) – це інтегральний підхід до бізнесу, котрий розкриває фундаментальні принципи управління підприємством через формування функціональних стратегій, організаційної структури, методів прийняття рішень, управління ресурсами, які підтримують функції систем і процедур» [9]. Тому діяльність логістичних підприємств сьогодні саме побудована на використанні вищезазначеного підходу при здійсненні міжнародної торгівлі і збільшенні міжнародних вантажопотоків на територію України. Зазначимо, що пріоритетні напрямки розвитку економічного потенціалу логістичних підприємств повинні базуватися на таких принципах:

- 1) модернізація податкової інфраструктури; удосконалення митних технологій;
- 2) розвиток складської (термінальної) нерухомості на основних митних пунктах пропуску;

3) розвиток мультимодальних перевезень; застосування єдиних митних тарифів;
4) організація прискореного просування вантажопотоків зовнішньоторговельних і транзитних вантажів за рахунок концентрації і маршрутизації;

5) поліпшення взаємодії різних видів транспорту в транспортних вузлах, розвиток інтермодальних і мультимодальних систем міжнародних перевезень;

6) створення єдиного інформаційного поля для перевізників, вантажовідправників і вантажоодержувачів, експедиторів, органів державного контролю на кордонах.

Істотно, що для скорішого виконання вищезазначених завдань перешкоджають певні бар'єри, особливо фінансового характеру. Ці бар'єри відображають ринкову конкурентну боротьбу за джерела надходження ресурсів, робочої сили, ринки збуту і т.п. не тільки всередині країни, а й за її межами.

Визначимо основні види фінансових і нетарифних бар'єрів в діяльності логістичних підприємств:

- 1) встановлення податкових ставок;
- 2) транспортні обмеження при мультимодальних перевезеннях;
- 3) встановлення імпортно-експортних квот;
- 4) встановлення імпортно-експортних тарифів;
- 5) посилення контрольної функції держави на пунктах пропуску;
- 6) встановлення обмежуючих норм банківського відсотку для підприємств, які здійснюють зовнішньоторгові операції;
- 7) «жорстке» регулювання інвестиційної діяльності іноземних підприємств;
- 8) обмеження імпорту і встановлення відповідних ставок ввізного мита.

Розглянемо тепер більш детально фінансові обмеження зі сторони здійснення міжнародної торгівлі, тобто митні бар'єри, які зустрічаються в діяльності логістичних підприємств.

Митний контроль за переміщенням товарів і інших предметів через митний кордон України товари і інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, окрім митного контролю, можуть підлягати санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному і екологічному контролю. Основним завданням митного контролю є забезпечення пропуску через державний кордон України товарів на автомобільних, водних, залізничних і повітряних пунктах пропуску. Нині в Україні існує 218 пунктів перетину кордону, а також численні внутрішні пункти митного оформлення. Однак, часто метою митного контролю стає забезпечення необхідного обсягу митних надходжень [5]. Митна служба забезпечує відчутне надходження доходів до бюджету країни. В Україні частка доходів від митних процедур у державному бюджеті 2009 р. становила 52,6%, а у податкових надходженнях – 67,8% [2] (рис. 1). Навіть у результаті світової фінансової кризи кількість офіційно зареєстрованих імпортних у 2009 р. операцій скоротилася лише на 36% порівняно із 2008 р., натомість збільшилися обсяги «сірого» імпорту до країни [5; 1]. Незважаючи на економічний стан в країні доходи від митних процедур у державному бюджеті з кожним роком зростали і на 2013 р., становили 143,1 млрд. грн. ,а їхня частка складає 53,76% у державному бюджеті, визначити частку доходів від митних процедур у податкових надходженнях неможливо оскільки існують дані тільки за 2009-2011 роки [2] (рис.2).

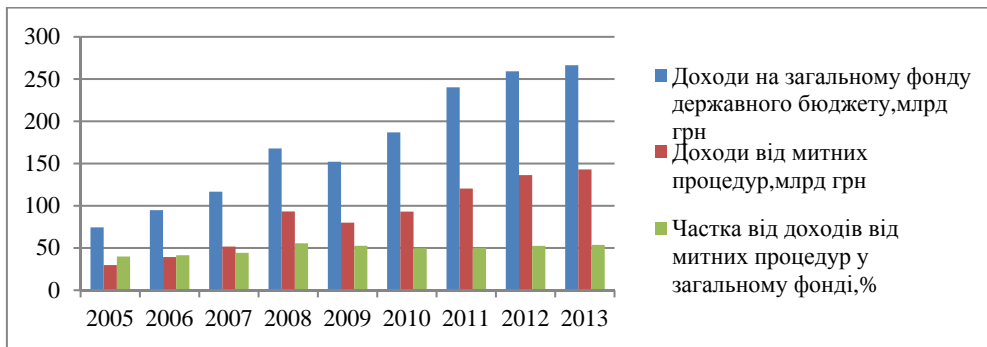

Рис.1. Доходи від митних процедур в загальному обсязі загального фонду державного бюджету України у 2005-2013 рр.

Джерело: Державне казначейство України

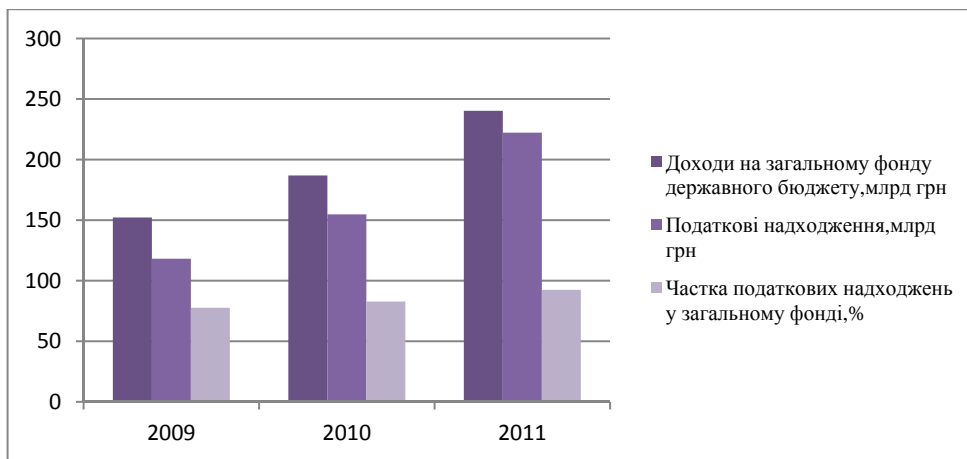

Рис.2. Податкові надходження в загальному обсязі загального фонду державного бюджету України у 2009-2011 рр.

Джерело: Державне казначейство України

Основними причинами неефективної роботи митної служби і обтяжливих митних процедур в Україні є необхідність виконання покладеної на неї фіскальної функції. Необґрунтовано велика кількість митних процедур, великі черги і завантаженість співробітників митної служби становлять основні недоліки у роботі митниці (рис.3). Таким чином, митні бар'єри напряму пов'язані з діяльністю митних органів країни, які регулюють міжнародну торгівлю встановленням тарифних і нетарифних методів регулювання.

Рушійним важелем тарифного й нетарифного регулювання зі сторони митних органів держави є встановлення певних сталих тарифів і квот. Для того, щоб повністю зрозуміти сутність запровадження тарифів й квот на товари в митній діяльності, проведемо порівняльну характеристику між цими поняттями і відобразимо це в таблиці 1.

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

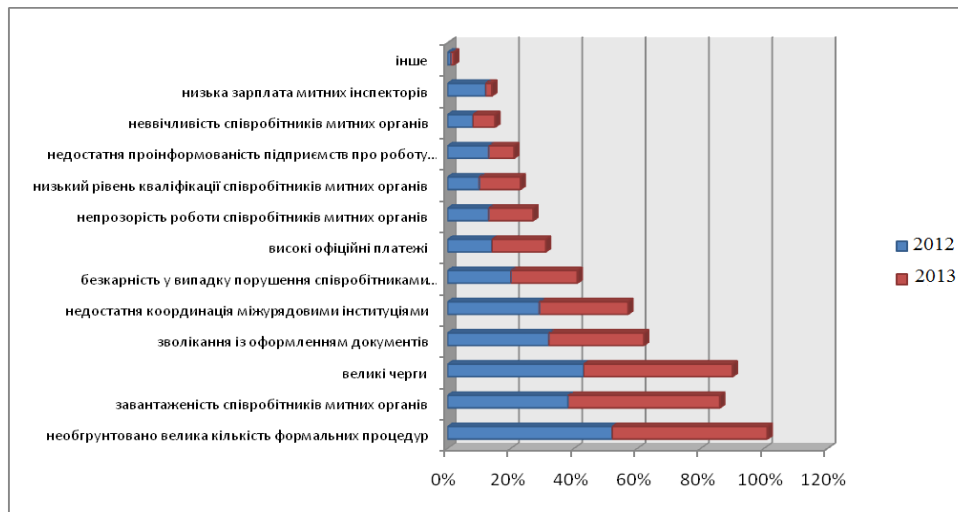

Рис.3. Основні недоліки у роботі митних органів за думкою європейських експертів

Таблиця 1. Порівняльна характеристика сутності тарифів і квот в митній діяльності підприємств

Тариф	Квота
Не обмежує кількість ввезеного (вивезеного) товару за умови сплати мита	Обмежує обсяг або вартість імпорту товарів і тим самим ізолює внутрішній ринок від нових іноземних товарів
Якщо світові ціни знижуються, то імпорт буде зростати, а внутрішні ціни знижуватимуться за світовими поступово	Імпорт не може збільшуватися, а прибутку від імпорту збільшуватимуться
Ускладнюється процес короткострокового регулювання платіжного балансу	Полегшує процес короткострокового регулювання платіжного балансу
Тарифні ставки регламентуються міжнародно-торговими угодами, тому уряд не може самостійно підвищувати ставку тарифу	Уряд країни може вдаватися до встановлення суворих імпорتنних квот
Від введення тарифу привілеї досягаються складніше, оскільки пов'язані зі зміною структури доходів державного бюджету	Легше домогтися спеціальних привілеїв. Квота провокує монопольну владу вітчизняного виробника
Якщо внутрішні ціни зростають вище світових, то пропозиція на імпортні товари обмежується	

Отже, питання ефективності митних процедур і контролю мають надзвичайно велике значення в програмах сприяння міжнародній торгівлі. Залежно від напрямку руху розрізняють митний контроль імпортних (таких, що ввозять на територію України), експортних (таких, що вивозять за межі України) і транзитних (таких, що

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

переміщують через територію України) товарів (послуг) [7]. Митні процедури і їхня ефективність мають безпосередній вплив на обсяги експорту і імпорту товарів (табл. 2).

Таблиця 2. Порівняльний зв'язок тарифів і квот при здійсненні експортно-імпортних операцій підприємствами

1	2
I. Ефект доходу для країни	
Імпортна квота	При підвищенні – розвиток внутрішнього виробництва, що спричинить розвиток у інших галузях економіки, що підвищить зайнятість у країні, а, отже, збільшить надходження до бюджету за рахунок підвищення купівельної спроможності населення і зменшить соціальні виплати держави
Експортна квота	При підвищенні – зменшується кількість продукції, яку виробляє внутрішній виробник, що призводить до зменшення виплат у бюджет і зменшення робочих місць, що призводить до зменшення купівельної спроможності населення й до загального спаду в економіці країни, що призводить до втрат бюджету
Імпортний тариф	При підвищенні – імпортна продукція піднімається у ціні відносно вітчизняної продукції, що може стимулювати розвиток внутрішнього виробництва за умови, якщо воно є конкурентоспроможним. Виникають додаткові надходження до бюджету за рахунок сплати податків на митниці
Експортний тариф	Зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, що призводить до зменшення виробництва або, навіть, його ліквідації. Виникає збільшення надходження до бюджету за рахунок сплати митних податків
II. Зростання внутрішнього попиту на товари (послуги)	
Імпортна квота	При збільшенні – попит на товари, що ввозяться зростає за умови відсутності пропозиції аналогічної продукції на внутрішньому ринку В протилежному випадку – зростає попит на вітчизняний аналог
Експортна квота	При збільшенні – виробник може зменшити вартість продукції, щоб збути продукцію, яка була призначена на експорт. Зменшення в ціні призведе до збільшення попиту
Імпортний тариф	При збільшенні – купівельна спроможність споживача на внутрішньому ринку зменшується, а, отже, зменшується й попит на імпортні товари за умови, що в країні є вітчизняний аналог
Експортний тариф	При збільшенні – виробник може зменшити вартість продукції, щоб збути її. Зменшення в ціні призведе до збільшення попиту
III. Ефект обмеження	
Імпортна квота	Обмеження імпорту призводить до дефіциту імпортних товарів, збільшення попиту на продукцію вітчизняного виробника
Експортна квота	Перенасичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією
Імпортний тариф	Збільшення імпортного тарифу призводить до дефіциту на імпортний товар і до збільшення попиту на продукцію вітчизняного виробника
Експортний тариф	Збільшення експортного тарифу призводить до перенасичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією
IV. Ефект адміністрування	
Імпортна квота	Вигідне національному виробникові
Експортна квота	Вигідне споживачам і виробникам країни, оскільки ціна на готову продук-

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

квота	ціну чи сировину все одно нижча від імпортного еквівалента
Імпортний тариф	Вигідне національному виробнику, оскільки дає можливість конкурувати з ввезеними товарами
Експортний тариф	Обмежує вивіз товарів і ресурсів національного виробництва, а отже, стає вигіднішим для споживачів і виробників країни
V. Результат від обмеження	
Імпортна квота	Збільшення кількості закордонних товарів на українському ринку, що неминуче відображається на національному виробникові
Експортна квота	Стрімке вивезення з країни ресурсів за низькою ціною і в результаті нестача для національних виробників чи споживачів
Імпортний тариф	Зростання імпорту, зниження об'єму виробництва і зайнятості у національному виробничому секторі
Експортний тариф	Стрімке вивезення з країни ресурсів за низькою ціною і в результаті нестача для національних виробників чи споживачів
VI. Значення для подальшого співробітництва	
Імпортна квота	Іноді країни-експортери вводять «добровільні квоти» на експорт своїх товарів, прагнучи відстрочити або запобігти прийняттю протекціоністських заходів з боку країн-імпортерів
Експортна квота	Може викликати незадоволення скорочення об'ємів постачання товарів
Імпортний тариф	Надмірна політика протекціонізму може призвести до скорочення обсягів торгівлі, і до зниження ефективності використання ресурсів і падіння рівня життя
Експортний тариф	Ніяк не вплине
VII. Доцільність запровадження	
Імпортна квота	Доцільні при активному розвитку виробничого сектору країни, який є тимчасово не конкурентоспроможним
Експортна квота	Для затримання товарів на національному ринку, що вплине на ціну, а, отже, й на попит на ці товари
Імпортний тариф	Допомагають національним виробникам з більш високим в порівнянні з іноземними конкурентами витратами виробництва успішно конкурувати на національних ринках
Експортний тариф	Попереджає продаж ресурсів у великих кількостях за кордон
VIII. Умови скасування	
Імпортна квота	Часткове спрощення можливе за умови стабільної позиції національного виробника, упевненості в його конкурентоспроможності
Експортна квота	Скасування або спрощення може призвести до негативних наслідків на національному ринку
Імпортний тариф	Часткове спрощення можливе за умови стабільної позиції національного виробника, впевненості в його конкурентоспроможності
Експортний тариф	Можливе часткове спрощення за умови стимулювання просування національного виробника на світовому ринку
IX. Реакція сусідньої країни	
Імпортна квота	Можливим розвитком подій може стати небажання країни-експортера на подальший ввіз продукції на територію країни
Експортна квота	Можна знадобитися перегляд умов і обсягів поставок
Імпортний тариф	Збільшення може викликати сумніви у економічній доцільності експорту
Експортний тариф	Збільшення може викликати сумніви у доцільності співпраці

Висновки і пропозиції. Нажаль доводиться констатувати той факт, що норми Митного кодексу України щодо фіскальної політики потребують значного удосконалення у сторону спрощення митних процедур. Митний кодекс повинен бути адаптований не тільки до умов внутрішнього економічного становища країни, а ще й до митних правил ЄС, що дозволить, наприклад, запровадити систему «єдиного вікна» при оформленні вантажів. Однак неузгодженість законодавства із міжнародними правилами сьогодні існує, головним чином у напрямку співробітництва митної служби із логістичними митними брокерами, визначення митної вартості і митної класифікації товарів, запровадження розмитнення в будь-якому місці за вибором імпортерів, тощо. Також необхідно відмітити іншу проблемну сферу роботи митниці – часте обирання тарифної позиції з найвищою ставкою мита.

Таким чином, підсумовуючи все вищезазначене, необхідно сказати, що удосконалення митних процедур в Україні потребують комплексного підходу і глибокого реформування чинної фіскальної системи. І незважаючи на існування значних проблем і відносно низької ефективності митних процедур і роботи митниці, Україна робить певні кроки у напрямку реформування цієї сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Державний комітет статистики* [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. *Звіти державного казначейства України* [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: treasury.gov.ua
3. *Ліпихіна Т. Д.* Оподаткування експортно-імпорتنих операцій в Україні [Текст] : навч. посіб. (з грифом Міністерства освіти і науки України) / Т. Д. Ліпихіна. – К. : КНЕУ, 2008. – 680 с.
4. *Лукьяненко Е. В.* Налоговое регулирование международной торговли товарами : монография [Текст] / Лукьяненко Е. В. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2008. – 112 с.
5. *Оцінка потреб України у галузі сприяння міжнародній торгівлі. Вплив торговельної політики на людський розвиток* // Незалежне видання регіонального бюро ПРООН для Європи і країн СНД. – К., 2011. – 132 с.
6. *Пашко П. В., Ліпихіна Т. Д.* Методика розрахунку прогнозних обсягів податкових надходжень від імпорту товарів [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_1/Pash_lip.htm.
7. *Пашко П. В.* Оцінка митної безпеки держави [Текст] / П.В.Пашко, О. І. Скороход // Фінанси України. – 2005. – № 2 (111). – С.101–105.
8. *Рева Т. М.* Вплив митно-тарифного регулювання імпорту на регіональні товарні ринки [Текст] / Т. М. Рева, М. С. Кузьміна // Вісник Академії митної служби України. – 2009. – № 2. – С. 96–103.
9. *Сергеев В. И., Сергеев И. В.* Логистические цепи мониторинга цепей поставок. Учеб.пособие. – М.: ИНФРА, 2003. – С.29.
10. *Рева Т.М.* Непряме оподаткування експортно-імпорتنих операцій в нових законодавчих умовах [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2011_1/Reva.htm.

*Remyha Yuliia, Assistant of the Department of Logistics,
National Aviation University, Kyiv
Vozniuk Oleksandr, Student,
National Aviation University, Kyiv*

CUSTOMS BARRIERS IN THE ACTIVITIES OF LOGISTICS ENTERPRISES

The main influence areas of customs restrictions on the logistics enterprises have been considered in this article. The companies' supply chain management process in crossing the customs territory of Ukraine has been analyzed. The main directions of international logistics enterprises development have been considered and financial constraints that may arise in the activities of logistics enterprises are detailed. The efficiency of customs procedures have been analyzed and presented their comparative characteristics. The problems faced by the rejection of the regionalization of its activities before entering international market. The conclusion is made by concerning integrated and fundamental reform of the current procedure of customs procedures.

Keywords: *customs restrictions, quota, logistics companies, customs control, tariff.*

REFERENCES

1. Derzhavnyi komitet statistiki [State Statistics Committee]: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Zviti derzhavnogo kaznacheystva Ukraini [Report of the State Treasury of Ukraine]: treasury.gov.ua
3. Lipihina T.D. Opodatkuvannya eksportno-importnih operatsiy v Ukraini [Taxation of export-import operations in Ukraine]. K. : KNEU, 2008. – 680 c.
4. Luk'yanenko E.V. Nalohovoe regulirovanie mezhdunarodnoy torgovli tovarami [Tax regulation of international trade in goods]. – Donetsk, 2008. – 112 c.
5. Otsinka potreb Ukraini u galuzi spriyannya mizhnarodniy torgivli. Vpliv torgovelnioy politiki na lyudskiy rozvitok [Assessing the needs of Ukraine in Aid for Trade. Trade and Human Development]. – K., 2011. – 132 c.
6. P.V.Pashko, T.D.Lipihina. Metodika rozrahunku prognoznih obsyagiv podatkovih nakhodzen' vid importu tovariv [Methods of calculating projected in tax revenues on imported goods]: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_1/Pash_lip.htm.
7. Pashko P.V. Otsinka mitnoi bezpeki derzhavi [Evaluation of customs security state] // Finansi Ukraini. – 2005. – № 2 (111). – С.101–105.
8. Reva T.M. Vpliv mitno-tarifnogo reguluyuvannya importu na regionalni tovarni rinki [Effect of customs-tariff import regulations on regional commodity markets] // Visnik Akademii mitnoi sluzhbi Ukraini. – 2009. – № 2. – С. 96–103.
9. Serheev V.I., Serheev I.V. Logisticheskie tsepi monitorinha tsepey postavok [Logistics chain monitoring of supply chains]. – M.: INFRA, 2003. – С.29.
10. Reva T.M. Nepryame opodatkuvannya eksportno-importnih operatsiy v novih zakonodavchih umovah [Indirect taxation of export-import operations in the new legislative environment]: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2011_1/Reva.htm